

Kartlegging av spillplasser for skogsfugl i Fredrikstad kommune

Skrevet av Nikolai Aarseth Krøgenes

Foto: Richard Crossley

En god bestand skogsfugl, her storfugl (*Tetrao urogallus*) og orrfugl (*Tetrao tetrix*), kan både være en økonomisk interesse og kan tyde på et sunt økosystem (Pakkala et al., 2003). Dette er fordi skogsfugl foretrekker gammelskogen, som også er levestedet til den største delen av rødlisteartene i Norge (Henriksen and Hilmo, 2015). Å kartlegge bestanden skogsfugl kan være vanskelig, som det er med de fleste ville dyr, men heldigvis driver skogsfuglene det er snakk om her med polygami. Det vil si at en hann parer seg med flere hunner, og for å få til det må hannene vise seg fram for å imponere hunnene. Dette gjør de på leiken, hvor hannene samler seg for å vise seg fram og sloss med hverandre, for å tiltrekke seg mest mulig hunner. Det gjør det enklere å finne de, og har man en leik med mange hanner og hunner, tyder det på en god bestand skogsfugl i området.

Skogbruket tar hensyn til kjente spillplasser etter PEFC skogstandarden, men om spillplassene ikke er kjent er det fare for at de går tapt ved hogst. Skogstandarden sier at den som skal utføre hogsten, først må samle informasjon om blant annet kjente spillplasser. Om ikke grunneier kjenner til noen spillplasser, skal kommunen og så statsforvalteren kontaktes, det er der denne kartleggingen kommer inn. Ved å ha en oversikt over spillplasser i kommunen, kan disse tas hensyn til og skogsfuglbestanden kan forvaltes med et bedre kunnskapsgrunnlag.

Utmarksforvaltningen AS har på oppdrag fra Fredrikstad kommune kartlagt spillplasser for skogsfugl i kommunen. Områder ble vurdert og pekt ut ifra forskjellige kriterier som størrelse på skogsområdet, alder på skogen i området, sammenheng med større skogsområder i landskapsperspektiv og grad av forstyrrelse fra menneskelig aktivitet. Områdene ble så grundig undersøkt i felt. Spor av storfugl og tiurleik ble funnet flere steder i kommunen, men ingen spor av orrfugl ble funnet. Sporene var i form av direkte observasjoner, døde storfugl, og møkk som enten tydet på beiteplass eller spillplass.

Foto: David Palmer, storfugl hann (tiur)

Foto: Dick Daniels, storfugl hunn (røy)

Alle skogsområder som hadde ordentlig potensiale for leikplasser ble undersøkt, og det ble funnet spor som tydet på leik på totalt 14 forskjellige plasser. Noen av disse var såpass nærme hverandre at man kunne regne med de ble brukt av samme individ eller individer. Mengden møkk på leikplasser var liten i forhold til andre deler av landet hvor man vet det er mye storfugl, dette tydet på at det var liten konkurranse for hver spillende tiur, altså liten tetthet.

Leikplasser for storfugl er typisk på en liten høyde, i gammel og åpen barskog (Pedersen, 1994). I Fredrikstad var det leikplasser på høyder i skrinn furuskog, som regel med «koller» av fjell i dagen (figur 1 og 2). Man kan se at et område blir brukt som leikplass ved at det er mye møkk på hver lille kulle, og møkken har hvit tupp (figur 3 og 4). Flere potensielle leikplasser hvor det ikke ble funnet spor, var lignende områder, men hadde ofte mye ung skog rundt eller store hogstflater i nærheten (figur 5 og 6).

Figur 1: Typisk leikplass for tiur i Fredrikstad, med flere slike «koller» av fjell i dagen, i skrinn furuskog, på toppen av en liten høyde.

Figur 2: Den mest brukte «kollen» i Fredrikstad, med mye møkk på samme plass (se figur 3), igjen med flere slike «koller» i skrinn furuskog på en liten høyde.

Figur 3: Mye møkk med hvit tupp på en enkelt liten «kollen» på en typisk leikplass i Fredrikstad.

Figur 4: Nærbilde av fersk møkk med hvit tupp.

Figur 5: Typisk leikplass i Fredrikstad som kunne vært brukt, men her var det mye ung skog rundt, og en stor hogstflate ca. 100m unna.

Figur 6: Typisk leikplass i Fredrikstad som kunne vært brukt, men her var det mye ung skog rundt.

Kilder

Henriksen, S., Hilmo, O., 2015. Hvor finnes de truede artene? Norsk rødliste for arter 2015 [WWW Document]. URL <https://www.artsdatabanken.no/Rodliste/HvorFinnesDeTruedeArtene> (accessed 6.16.21).

Pakkala, T., Pellikka, J., Lindén, H., 2003. Capercaillie Tetrao urogallus - a good candidate for an umbrella species in taiga forests. *Wildl. Biol.* 9, 309–316. <https://doi.org/10.2981/wlb.2003.019>

Pedersen, H.C., 1994. Storfugl Tetrao urogallus, in: Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S., Byrkjeland, S. (Eds.), *Norsk Fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu, p. 146.

Bilder

Richard Crossley. Capercaillie from the Crossley ID Guide Britain and Ireland. Uendret. Finnes her: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Capercaillie_from_the_Crossley_ID_Guide_Britain_and_Ireland.jpg. Lisens: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.en>.

David Palmer. Capercaillie Tetrao urogallus in the Black Forest, Germany. Uendret. Finnes her: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:David_Palmer_Capercaillie.jpg. Lisens: <https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/deed.en>.

Dick Daniels. Female Eurasian Capercaillie (Tetrao urogallus) at Bronz Zoo in New York. Uendret. Finnes her: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eurasian_Capercaillie_female_RWD.jpg. Lisens: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.en>.